

PROPAGANDA NAZISTĂ ȘI ANSCHLUSS-UL

Raportul teorie-practică poate fi urmărit sub numeroase aspecte. Adolf Hitler a demonstrat că liniile unei politici pot fi teoretizate și, ulterior, transpuse în practică. Era ceva cu totul neobișnuit în politica tradițională, cu atât mai mult cu cât principiile sale erau șocante. Dar cei care au citit lucrarea *Mein Kampf* până la preluarea puterii de naziști, de multe ori chiar în timpul regimului respectiv, au preferat să nu creadă. Se dovedea încă o dată că ceea ce iese din normal este mai confortabil să fie ignorat. De aici și politica de conciliere a puterilor învingătoare în primul război mondial față de Germania nazistă, până în 1939.

O idee de bază în vederile politice ale lui Hitler a fost refacerea Reich-ului german. Însă, prima condiție în ceea ce privește populația și teritoriul se referea la anexarea Austriei. Chiar lucrarea anterior amintită începe astfel: "O fericită predestinare a făcut să mă nasc la Braunau-am-Inn, tângușor situat chiar la frontiera dintre cele două state germane a căror fuziune ne apare ca o sarcină esențială a vieții, care să fie urmărită prin toate mijloacele. Austria germană trebuie să revină la marea patrie germană [...]. Același sânge aparține aceluiși imperiu"¹.

În refacerea Reich-ului, Hitler introducea nuanțe noi, căci el ajunge să despartă patriotismul dinastic de naționalismul de rasă, având clară preferința pentru ultimul². De asemenea, Hitler considera că "salvarea germanismului avea drept condiție nimicirea Austriei [...] și mai ales că nenorocirea națiunii germane venea de la Casa de Habsburg". Hitler, impulsivat de sentimente bine definite, își formula viziunea cu precizie: "dragoste înflăcărată pentru patria mea, Austria germană, ura adâncă pentru statul austriac"³. Acest stat austriac era văzut ca unul separatist în dezacord cu tendința de unificare a tuturor germanilor, tendință organică în concepția pangermanismului. Statul austriac era perceput ca strâns legat de slavizarea imperiului, deci de marginalizarea elementului german; și doar din cauza unor interese politice meschine⁴. Astfel de idei vor duce la realizarea a ceea ce mai târziu s-a numit "Planul Otto", ocuparea Austriei⁵.

Trebuie însă remarcată și orientarea politică a austriecilor în preajma anexării. Înțelegerea fenomenului pleacă de la nuanțările firești din teren. În Viena existau oameni influențați de socialism, chiar de comunism, indivizi influențați de nazismul clandestin sau de spiritul pangerman - importantă e organizația "Frontul Patriotic", ca și legitimiștii - veterani, aristocrație, parțial clerul. În provincie era activ "Heimwehr"-ul, formațiune paramilitară antibolșevică și clientela guvernului, alcătuită din indivizi aflați în serviciul guvernului, în administrație, în biserică. Între provincii, Salzburgul, limitrof Bavariei, era marcat de pangermanism, iar Tirolul de legitimism. Cele mai pangermanice provincii erau Carinthia și Stiria⁶.

Preliminariile anexării nu sunt deloc de neglijat. La 4 februarie 1938 Führer-ul îl înlătură pe Fritsch de la comanda armatei, pe care și-o însușește, desigur, pentru a nu avea surprize în realizarea "Planului Otto"⁷.

La 12 februarie cancelarul austriac Schuschnigg, convocat de cancelarul german, sosește la Berchtesgaden. În consecință, s-a semnat un act cu următoarele prevederi: amnistierea naziștilor participanți la puciul din 1934; un nou acord de presă germano-austriac; dreptul la parăzi, la întruniri publice pentru "Frontul Patriotic"; încorporarea partidului nazist austriac în Front. De asemenea, se obține numirea lui Seyss-Inquart, conducătorul nazist austriac, ca Ministru al Securității în guvernul Schuschnigg. Întrevederea a produs un ultimatum, pretextul constituindu-l întărirea frontierei cu Germania de către Austria. Dar, preluarea conducerii armatei germane de către Führer și numirea lui Seyss-Inquart ca ministru al Securității austriece infirmău clar pretextul.

¹ Adolf Hitler, *Mein Kampf*, ed. Beladi, București, 1996, vol. I, p.33;

² *Ibidem*, p.39.

³ *Ibidem*, p.41.

⁴ *Ibidem*, p.103.

⁵ *Regimurile fasciste și totalitare din Europa*, București, 1979, vol. I, p.388.

⁶ Arhiva MAE. Dosare speciale, fond 71/1935, vol.268, p.21;

⁷ Winston Churchill, *Al doilea război mondial*, București, 1997, p.127.

În data de 20 februarie cancelarul german a ținut un discurs radiofonic pacifist, pentru a calma spiritele după Berchtesgaden, dar și aici austriecii apăreau ca frați de rasă cu germanii. Problema minorităților naționale rămânea, totuși, delicată⁸.

Puternică și neașteptată a fost, în acest context, reacția lui Schuschnigg la tendințele germane de expansiune. Pe 24 februarie el rostește un discurs în care afirmă: “Până aici dar nu mai departe [...]; Austria trebuie să rămână Austria [...]; afirmăm solemn, în fața lumii întregi, voința noastră fermă de a apăra libertatea și independența patriei noastre”⁹. Se pare că opinia publică mondială a fost impresionată favorabil de discursul lui Schuschnigg. Dar, în Germania situația era alta. Acolo nu se aștepta o cuvântare pronazistă, însă violența acesteia a surprins neplăcut și a dezamăgit. S-a considerat că discursul era o ironie personală la adresa Führer-ului¹⁰.

După acest discurs, în Graz, Linz, Innsbruck, Klagenfurt și la Salzburg s-au produs puternice manifestații naziste, la care au participat și mulți țărani. Au trebuit mobilizate efective ale armatei pentru calmarea situației¹¹. Astfel, opinia publică mondială era mai grijulie cu Austria decât înșiși austriecii, ale căror opinii referitoare la anexare erau, de altfel, împărțite.

Răspunsul cancelarului german la discursul omologului său austriac a fost moderat. Hitler a afirmat că va respecta independența Austriei, pe baza acordului din 11 iulie 1936¹². În esență, acesta prevedea că în afacerile interne austriece “Reich-ul nu ar putea exercita vreo influență nici directă, nici indirectă”; dar, “guvernul austriac își va potrivi politica generală față de Reich, după principiul fundamental că Austria rămâne un stat pe de-a întregul german”¹³.

Reacției moderate a lui Hitler i s-a răspuns apoi favorabil de către guvernul austriac. Acesta decide pe 3 martie ca, în data de 27 martie, să aibă loc “Deutscher Tag”, întruniri progermanice în marile orașe austriece. Cu acel prilej vor lua cuvântul Seyss-Inquart și Gleise-Horstenau (Ministru de stat), cunoscuți conducători ai nazismului austriac¹⁴.

În această atmosferă de relativă destindere, la 10 martie, Göring, mareșal al Reichului, a întreprins o vizită la Viena, sub pretextul unei colaborări militare germano-austriece. În acest timp, agenți ai Gestapoului au interceptat convorbiri telefonice ale oficialităților austriece¹⁵.

Același Göring a declarat apoi, la 11 martie, ambasadorului Cehoslovaciei la Berlin că Germania vrea o apropiere pacifistă de Praga. Mareșalul a afirmat că evenimentele din Austria reprezintă “o afacere de familie”, iar situația nu s-ar preta la Cehoslovacia¹⁶. În aceeași zi de 11 martie Schuschnigg anunțase un plebiscit în chestiunea independenței Austriei. Era clar că evenimentele se precipitaseră. Guvernul german a răspuns cu duritate intenției de plebiscit. Göring i-a transmis cancelarului austriac un ultimatum: să demisioneze, altfel Austria va fi invadată. Între timp, au apărut și tensiuni la graniță. În aceste condiții, Schuschnigg a demisionat dar, cum președintele austriac Miklas a refuzat numirea unui cancelar nazist, Germania se arăta decisă să treacă la acțiune¹⁷. În aceste condiții, Miklas a revenit asupra deciziei, numindu-l cancelar pe Seyss-Inquart, care s-a grăbit să cheme trupele germane în Austria. Acestea au trecut granița la ora 5,30 pe 12 martie¹⁸.

Înaintarea trupelor a semănat mai degrabă cu o paradă militară decât cu o invazie. Această impresie a lăsat-o mai ales suita Führer-ului. Ajuns în Viena, Hitler a decretat dizolvarea republicii Austria și anexarea teritoriului ei la Reich¹⁹.

La mijlocul zilei de 12 martie Goebbels, Ministrul german al Propagandei, a rostit la postul de radio din Berlin o cuvântare în numele lui Hitler. El afirmă că germanii și austriecii sunt un popor mare, dar aceștia din urmă nu participaseră la prosperitatea Reichului, dată de naziști. Odată cu

⁸ *L'Europe nouvelle documentaire*, 12 martie 1938.

⁹ *Le Temps*, 26 februarie 1938.

¹⁰ Arhiva MAE, Dos.spec., vol. 269, p.56.

¹¹ *Ibidem*, p.31.

¹² *Ibidem*, p.20.

¹³ *Epoca*, 26 februarie 1938.

¹⁴ Arhiva MAE, Dos.spec., vol. 269, p.115.

¹⁵ *Curentul*, 25 februarie 1938.

¹⁶ Arhiva MAE, Dos.spec., vol. 269, p.163.

¹⁷ Winston Churchill, *op.cit.*, p.115.

¹⁸ Arhiva MAE, Dos.spec., vol. 269, p.170.

¹⁹ Winston Churchill, *op.cit.*, p.115.

Anschluss-ul, acest fapt se sfârșea, apărând perspective dintre cele mai bune²⁰.

În ceea ce privește prezentarea reacției austrieșilor la anexare, considerăm că rapoartele diplomației franceze trebuie privite cu rezervă. Motivele pentru chestiunea în cauză s-ar putea găsi în adversitatea franco-germană. S-a afirmat că unii naziști austrieși (ca Wolff, Menghin) au manifestat rezerve față de *Anschluss*. Ei doreau puterea, nu anexarea. S-a mai transmis că în timpul ceremoniei de la Heldenplatz, unde Führer-ul a anunțat anexarea, ziaristii germani au fost șocați de comportamentul publicului. Spațiul rezervat spectatorilor era doar pe jumătate ocupat, copiii se jucau, indivizi discutau, familii se retrăgeau la prânz. Deci, mulțimea a profitat de spectacol, dar și-a reluat tabieturile. Acestea păreau obstacole pentru noul regim²¹. Pe de altă parte, aceeași diplomație franceză s-a referit la ofițerii Reich-ului care luaseră parte la intrarea trupelor germane în Austria. Ei s-au întors la Berlin uimiți de reacția austrieșilor. Se conta pe simpatie, dar întâmpinarea soldaților germani s-a produs cu "căldură și cu un entuziasm extraordinar, chiar delir". În cinematografele germane și străine au fost apoi proiectate imagini din timpul *Anschluss*-ului. Efectul produs a fost puternic²².

În această atmosferă, la 13 martie Miklas a demisionat și i-a consacrat puterea lui Seyss-Inquart, Hitler fiind proclamat șeful armatei austrieșe²³. N. Petrescu Comnen, ambasadorul României la Berlin transmitea în legătură cu întreaga situație: "închiderea frontierei austro-germane, concentrarea de trupe suplimentare în Bavaria, mobilizarea a două divizii austrieșe, ultimatumul german dat lui Schuschnigg și apoi demisia acestuia [...], amânarea plebiscitului în Austria, tot atâtea lovituri de teatru în răstimpul a câteva ore"²⁴.

Se apreciază că, în urma *Anschluss*-ului, populația Reich-ului a sporit cu 6.750.000 persoane, care vor lucra și vor lupta pentru acesta²⁵. *Anschluss*-ul era un pas hotărâtor în formarea "Volksgemeinschaft"-ului, comunitatea populară, rasială, de sânge, a germanilor²⁶. Marile puteri învingătoare în primul război mondial au fost, din nou, sfidate, inclusiv din perspectiva propriilor politici de conciliere. Pasul următor îl va constitui Cehoslovacia. După care, politica nazistă va trece, cum se știe, la realizarea "Lebensraum"-ului (a spațiului vital).

ALEXANDRU ȘERBAN
Universitatea "Valahia"
Târgoviște

THE NAZY PROPAGANDA AND THE *ANSCHLUSS*

SUMMARY

The *Anschluss* was one of Hitler's dreams coming true. The diplomatic situation between Austria and Germany just before this event (the 13th of March 1938) was a tensed one. But before, during and after the *Anschluss* one could see the permanent concern of nazy propaganda for justifying this act as a reunification. This reunification was about some people who belonged to the same race, to the same German blood.

²⁰ Arhiva MAE, Dos.spec., vol. 269, p.213-214.

²¹ *Documents diplomatiques français 1932-39*, Paris, 1973, serie 2, vol. VIII, p.859-860.

²² *Ibidem*, p.950.

²³ *Universul*, 15 martie 1938.

²⁴ Arhiva MAE, Dos.spec., vol. 269, p.139.

²⁵ Winston Churchill, *op.cit.*, p.135.

²⁶ Geoff Layton, *Germania: Al Treilea Reich 1933-1945*, București, 1997, p.88.